

Biodiversiteit in jouw gemeente

Natuurpunt-afdelingen en lokale besturen bewijzen al jaren dat er ook op lokaal vlak veel kan gebeuren om bedreigde natuur te beschermen. Van het inrichten van vleermuiskelders tot het aanleggen van kikkerpoelen. Van ecologisch bermbeheer tot zwaluwvriendelijke verbouwingen. In de komende jaren wil Natuurpunt nog veel meer de nadruk leggen op het behoud van lokale biodiversiteit. Waar mogelijk doen we dat samen met landbouwers, bedrijven en vele anderen.

TEKST: STEVEN VANHOLME EN LOT VANDEROYE

Biodiversiwatte?

Vogels, insecten, algen, kruiden, vissen, paddestoelen, slangen, vlinders en planten. Van bomen tot de allerkleinste microbes. Alle natuur om ons heen is biodiversiteit. Biodiversiteit is de afkorting van 'biologische diversiteit' en staat voor de verscheidenheid aan levensvormen, genen en ecosystemen.

Hoe groter de biodiversiteit, hoe beter voor ons allemaal. Want het is door die enorme verscheidenheid dat ecosystemen veerkrachtig zijn en ons in de meest uiteenlopende omstandigheden zuiver water, zuivere lucht en grondstoffen leveren.

Achteruitgang

Maar het gaat niet goed met de biodiversiteit in Vlaanderen. In en rond natuurgebieden is de situatie de voorbije jaren al een beetje verbeterd. Die gebieden zijn echter nog altijd veel te klein. Bovendien kan je niet voor alle soorten een gebied afbakenen. Ondertussen blijft de milieudruk enorm: versnippering, vermessing, verdroging, overexploitatie...

Vele dieren en planten verdwijnen of hebben het moeilijk. Vooral 'specialisten', die hoge eisen stellen aan hun omgeving, doen het zeer slecht. We moeten dat verlies een halt toe-roepen. Want naarmate de natuur 'erodeert' is die steeds minder in staat schokken op te

vangen. En dat net nu er – met de klimaatveranderingen - heel wat evoluties aan de gang zijn. Enkel als we met zoveel mogelijk mensen onze schouders eronder plaatsen, kunnen we het verlies aan biodiversiteit tegengaan.

Werk aan de winkel

Het biodiversiteitsverlies stoppen is één van de grote uitdagingen voor de komende decennia. Natuurlijk is dit een wereldprobleem waarvoor internationale actie nodig is. Dat betekent echter niet dat we doelloos moeten wachten tot de grote instanties in actie schieten. Niet alleen Europa en Vlaanderen zijn verantwoordelijk. Ook op lokaal vlak kan er veel gebeuren. Waar gemeentebesturen kiezen om te investeren in natuurbescherming, laten de resultaten niet lang op zich wachten. En natuurlijk kan ieder van ons ook zelf heel wat verwezenlijken. In de eigen buurt, straat of tuin. Wie ruimte voorziet voor gierzwaluwen en vleermuizen, of een inheemse haag plant, doet een goede zaak voor de natuur. Bovendien laat je mensen om je heen zien dat kleine maatregelen een wereld van verschil kunnen maken.

Lange ervaring, spectaculaire resultaten

Overall in Vlaanderen zijn vrijwilligers in de weer om dieren en planten te bestuderen

Countdown 2010

Op de Wereldconferentie in Johannesburg (2002) beloofden

de wereldleiders om het hallucinante tempo van de achteruitgang van de biodiversiteit aanzienlijk terug te schroeven tegen 2010. De Europese leiders legden de lat - terecht - nog wat hoger. Europa wil het biodiversiteitsverlies op het eigen grondgebied stoppen tegen 2010. Dat is de zogenaamde 'Countdown 2010'-doelstelling. Of in andere woorden: aftellen tot 2010.

Om de overheden te herinneren aan hun belofte hebben verschillende actoren de handen in elkaar geslagen in het Countdown 2010-netwerk. Natuurpunt is één van de Vlaamse partners van dat internationale netwerk. We springen al jaren in de bres voor het behoud van de natuur. Door de Countdown 2010-doelstellingen te onderschrijven, willen we nog meer mensen betrekken in natuur(behoud) en de aandacht verscherpen rond biodiversiteit.

1

2

3

4

1. De bastaardkikker. De amfibieënwerkgroep Hyla van Natuurpunt brengt in kaart welke soorten kikkers en salamanders in de Vlaamse tuinvijvers zitten. (foto Diane Appels) - 2. Het zwammenrijk is zeer divers, in onbemeste graslanden en niet ontmoste gazons maak je kans om deze zwartwordende wasplaat aan te treffen. (foto Yan Verschueren) - 3. Vlinders, zoals de dagpauwoog, voelen zich in natuurvriendelijke, pesticidenvrije tuinen duidelijk beter thuis dan daarbuiten. (foto Alexander Van Cleuvenberg) - 4. Door boerenzwaluwen nieuwe nestgelegenheden aan te bieden kan de populatie zich in stand houden. (foto Schwegler Naturschutzprodukte)

en bedreigde soorten een duwtje in de rug te geven. Vleermuizenwerkgroepen, amfibieënwerkgroepen, vogelwerkgroepen, plantenwerkgroepen... Veel van die groepen maken deel uit van Natuurpunt Studie of van de lokale Natuurpunt-afdelingen. Zo beheert Natuurpunt Mandelstreek meer dan 100 steenuilkasten. Op die manier creëren ze, samen met landbouwers, ruimte voor natuur in intensief landbouwgebied. De lokale vrijwilligers van onze amfibieënwerkgroep Hyla zetten de voorbije jaren telkens meer dan 100.000 padden over. In het werkingsgebied van Natuurpunt Antwerpen Noord werden door of op advies van de plaatselijke vleermuizenmensen

50 bunkers en 4 ijskelders specifiek ingericht voor vleermuizen. Jaarlijks worden daarin zo'n 270 winterslapende vleermuizen geteld...

Samen met de gemeente

Om al die projecten te realiseren, richten we ons nadrukkelijk tot de lokale overheden. Zij beheren veel gemeentegronden en staan in rechtstreeks contact met de burgers, lokale organisaties en landbouwers. Zij spelen ook een belangrijke rol in het vergunnings- en planningsbeleid. Veel gemeenten zorgen voor het materiaal dat bij een paddenoverzet nodig is of dragen een deel van de kosten voor nestkasten. Andere gemeenten doen hun duit

in het zakje met subsidiereglementen. Bijvoorbeeld een subsidie voor groendaken, of voor eigenaars die in of rond hun eigendom ruimte scheppen voor zwaluwnesten.

Project 'Biodiversiteit in jouw gemeente'

In 2003 lanceerde Natuurpunt met de steun van de Vlaamse Gemeenschap het project 'Biodiversiteit in jouw gemeente'. Op basis van de ervaringen van lokale vrijwilligersgroepen werden een vijftiental model soortbeschermingsinitiatieven geselecteerd en gepromoot: acties voor vleermuizen, steenuilen, zwarte roodstaarten... Die soorten hadden

het de voorbije decennia niet gemakkelijk. Op sommige plaatsen zijn ze helemaal verdwenen. Maar door relatief kleine en gemakkelijke ingrepen krijgen we ze er terug bovenop. Het aanbieden van nestgelegenheden is daar een voorbeeld van. Het project omvat ook een aantal modules over berm- en muurvegetaties, over insectenrijke bermen en over de vossen- en marterproblematiek.

Via folders, een kleurrijke infomap en een website probeerden we gemeenten en lokale groepen aan te moedigen een of meerdere soortbeschermingsprojecten op te zetten.

De oproep viel niet in dovemansoren. In Keerbergen startten Natuurpunt en de gemeente een zwaluwencampagne, in Merelbeke werd een volledig poelenplan uitgeschreven, en steeds meer gemeentes promoten de aanplanting van streekeigen groen.

Ook uit de aanvragen in het kader van de samenwerkingsovereenkomst blijkt dat de interesse voor soortbescherming in de lift zit. Sinds

2004 zijn een vijftigtal projecten goedgekeurd. Een groot aantal daarvan zijn poelenprojecten en subsidiereglementen.

Meer dan een druppel

Lokale acties rond biodiversiteit zijn meer dan een druppel op een hete plaat. Niet alleen voor de aandachtsoort zelf, maar ook voor andere dieren en planten. Zo vormen amfibie-poelen een ideaal leefgebied voor tientallen of zelfs honderden soorten. En wie zwaluwen en vleermuizen wil beschermen, moet ook werk maken van pesticidenreductie. Op die manier krijgen ook honderden minder aantrekkelijke soorten weer wat ademruimte.

Bovendien blijkt het een goede formule om steeds meer partners bij natuurbehoud te betrekken. Elk van hen kan in de eigen gebouwen en op de eigen gronden heel wat doen voor bedreigde soorten: nestkasten, veedrinkpoelen, inheemse hagen...

Biodiversiteit in jouw tuin

Zet je jouw eerste stappen in de richting van biodiversiteit? Neem dan een kijkje in je eigen tuin. Zie en bewonder wat er onder en rond je voeten gebeurt!

Tijdens het jaarlijkse telweekend 'Vogels Voeien en Beloeren', roepen we mensen niet alleen op om de vogels in hun tuin te tellen. We willen hen ook warm maken om hun tuin vogelvriendelijk in te richten. Struiken en wilde hoekjes zijn daarbij cruciaal. Wie bladeren of snoeihout laat liggen, creëert trouwens een biotoop waarin diverse organismen kunnen leven en overwinteren.

Het aspect 'natuurlijke tuin' is nog duidelijker aanwezig in de 'Vlinder mee'-campagne. Sinds vorig jaar roepen we onze leden en sympathisanten op om ons te laten weten welke vlinders ze in hun tuin zien. Dat gebeurt via maandelijkse tellingen en via het nationale telweekend in augustus. Je leest meer over het komende vlindertelweekend op p. 32-33 van

Countdown 2010: Ook in jouw gemeente

Ondervoorzitter van Natuurpunt, Hugo Abts. (foto Eric Malfait)

De succesvolle biodiversiteitsacties en de goede samenwerking met tientallen gemeenten smaken naar meer. In de komende jaren willen we nog meer gemeenten aanmoedigen om structureel werk te maken van de bescherming van de lokale natuur.

Wat gebeurt waar?

Enerzijds brengen we in kaart wat waar gebeurt. Anderzijds vragen we aan de gemeenten om concrete engagementen aan te gaan. In de voorbije maanden hebben we geïnventariseerd wat er in de verschillende gemeenten nu al gebeurt. Investeert de gemeente in natuurgebieden en speelbossen? Is er aandacht voor natuurwaarden langs trage wegen? Wordt er werk gemaakt van natuurlijk oeverherstel? De bevraging leverde een schat aan informatie en voorbeeldprojecten op.

Het Charter voor Biodiversiteit in Oost-Brabant

Deze kennis gebruiken we om gemeenten aan te moedigen om verder te werken rond biodiversiteit. Vorig jaar gaf Natuurpunt Oost-Brabant de aanzet tot samenwerking met de provincie Vlaams-Brabant. Op 22 april 2007 lanceerden zij het charter voor biodiversiteit tijdens een grote happening in het Koebos (Pellenberg/Lubbeek).

Ondertussen neemt het aantal gemeenten dat zich bij het charter aansluit, voortdurend toe. Deze gemeenten engageren zich onder andere om meer aandacht te besteden aan biodiversiteit en in het bijzonder aan gebieds- en soortgerichte maatregelen. Zo kan er ge-

werkt worden aan soortbeschermingsacties rond de 'rode lijst-soorten' of het steunen in de aankoop of beheer van natuurgebieden. Ze beloven ook om daarvoor samen te werken met de natuurvereniging, en om de nodige mensen en middelen vrij te maken voor de goede opvolging van het aangegane engagement.

Nog meer gemeentes

We willen verder gaan op dat elan. Niet alleen in Oost-Brabant, maar ook in de rest van Vlaanderen. Om je gemeente aan te zetten tot meer en beter werken rond biodiversiteit is het nodig om alle beschikbare middelen te gebruiken. De Vlaamse overheid doet dit onder andere met de nieuwe samenwerkingsovereenkomst 2008 – 2013. Met deze middelen kan de gemeente lokale soortbe-

Meer op het web

Meer informatie over de bevraging 'biodiversiteit in jouw gemeente'

www.natuurpunt.be/lokalebiodiversiteit

Countdown 2010 in Oost-Brabant
www.countdown2010.be

dit Natuur.blad. Vlinders doen het zeer slecht. Maar in natuurvriendelijke, pesticidenvrije tuinen voelen ze zich duidelijk beter thuis dan daarbuiten. Ook amfibieën moeten steeds vaker hun toevlucht zoeken tot tuinen. De amfibieënwerkgroep Hyla van Natuurpunt brengt op dit moment in kaart hoeveel soorten er in de Vlaamse tuinen zitten én welke vijvers kikkers en salamanders uitkiezen als hun favoriete biotoop.

Meer op het web

Werkgroepen Natuurpunt
www.natuurpunt.be/werkgroepen

Countdown 2010-netwerk
www.countdown2010.org

Meer informatie over projecten rond
 soortbescherming
www.natuurpunt.be/lokalebiodiversiteit

Meer informatie over tuinprojecten
www.natuurpunt.be/tuin

met de energieke steun van

PROVINCIE
VLAAMS • BRABANT

schermingsacties uitvoeren: aankoop van bedreigde gebieden, poelen graven, projecten rond wegbermen...

Biodiversiteitshappenings

De voorbije jaren kon je genieten van heel wat gezinshappenings rond onze natuurgebieden: 'Een feest voor de natuur!' Dezelfde happenings zullen we ook organiseren rond biodiversiteit. Zo kunnen we mensen 'warm' maken voor biodiversiteit en hen stimuleren om op een leuke manier te werken aan biodiversiteit in de eigen leefomgeving.

Natuurpunt promoot initiatieven om rode lijst-soorten zoals de huizwaluw te beschermen. (foto Gerard Mornie)

silka

Blauwe planeet in goed gezelschap

Silka, de favoriete bouwsteen van Moeder Aarde.

Silka-blokken zijn uiterst milieuvriendelijke bouwstenen. Ze zijn gemaakt van natuurlijke en onuitputtelijke grondstoffen, de productie ervan vraagt weinig energie en het afval is 100% recycleerbaar. Goed voor Moeder Aarde dus. Maar ook u vaart er wel bij. Hun geluidsisolerende eigenschappen zijn optimaal, hun vocht- en klimaatregulerend vermogen is opmerkelijk. Dat zorgt niet alleen voor een gezond en aangenaam leefklimaat in huis maar ook voor een lagere energiefactuur. Kortom, op Silka-blokken kunt u bouwen. Ook letterlijk. Dankzij hun grote draagkracht zijn ze geschikt voor alle toepassingen. Van in de kelder tot op de hoogste verdiepingen. Als u meer inlichtingen wenst over dit opmerkelijk ecologisch bouw materiaal, stuur ons dan onderstaande bonnet terug of neem een kijkje op www.xella.be.

Ja, ik wil meer info over Silka-bouwssystemen.

Naam

Voornaam

Adres

Tel. Fax

E-mail

Ik wens documentatie te ontvangen. Ik wens gecontacteerd te worden.

NAPU-S2-0508

Xella BE nv/sa
 Kruibeeksesteenweg 24 • 2070 Burcht
 Tel: 03/250.47.00 • Fax: 03/250.47.06
silicaat-bef@xella.com • www.xella.be

Overall in Vlaanderen zijn vrijwilligers aan de slag om bedreigde dieren en planten wat meer ruimte te geven.

Meestal werken ze daarvoor samen met landbouwers, gemeenten, eigenaars... Het aantal initiatieven groeit jaar na jaar. Hieronder vind je enkele mooie voorbeelden.

Merchtem: kerkuilen

Een twintigtal jaren geleden startte Michel De Keersmaecker, lid van Natuurpunt Merchtem en de kerkuilenwerkgroep, met het plaatsen van kerkuilkasten in Merchtem en omgeving. Eind jaren '80 zat er in de omgeving maar een koppeltje kerkuilen meer. Maar dankzij de goede samenwerking tussen de lokale Natuurpunt-afdeling en de gemeente Merchtem is het aantal enorm toegenomen. In de streek zitten nu een vijfentwintigtal koppeltjes. (Foto Hugo Willocx)

Lubbeek: vleermuizen in de ijskelder

De voorbije jaren was de ijskelder van het kasteel de Biolley – 't Serclaey (Lubbeek) helemaal vervallen. Natuurpunt Lubbeek trok aan de alarmbel en met steun van het Regionaal Landschap Noord-Hageland kon de kelder helemaal gerenoveerd worden. Het resultaat bleef niet uit: er verblijven nu minstens drie soorten vleermuizen! Tijdens de Nacht van de Vleermuis (Zie ook p. 30-31) kan iedereen een bezoek brengen aan de gerestaureerde ijskelder en stelt de Heemkundige Kring & Natuurpunt Lubbeek het boek 'Ijskelders en mensen vroeger - Ijskelders en biodiversiteit nu' voor. (Foto Marc Artois)

Begijnendijk: bruine vuurvlieder

De bruine vuurvlieder is terug van weg geweest! Deze in Vlaanderen uitgestorven gewaande soort is waargenomen in een aantal graslanden in Begijnendijk en omgeving. In het natuurgebied Papendel wordt nu een aangepast beheer gevoerd om deze zeldzame fladderaar een nieuwe kans te geven. Je kan er ook genieten van een vuurvliederwandeling en op 3 augustus vindt er een heuse bruine vuurvliederhappening plaats. Natuurpunt Begijnendijk en de gemeente zijn terecht trots op 'hun' vlieder. (Foto Ilf Jacobs)

Hoogstraten: pimpernel

De grote pimpernel is een zeldzame plant in Vlaanderen. Maar in de beekvallei van de Mark in Hoogstraten komt deze statige plant nog op verschillende plaatsen voor. Een tiental jaren geleden sloegen lokale vrijwilligers en de overheid de handen in elkaar om de grote pimpernel beter te beschermen. Ze kochten bedreigde stukjes aan en pasten het beheer aan. Hopelijk kunnen we hier op die manier nieuwe kansen creëren voor het pimpernelblauwtje, een zeldzame vlinder. (Foto Albert Mertens)

Wevelgem: zwaluwen

In Wevelgem bestaat sinds 2001 een gemeentelijk subsidiesysteem voor zwaluwnesten. Wie zwaluwen op bezoek krijgt en ze laat broeden, krijgt een financieel steuntje. De lokale Natuurpunt-afdeling inventariseert daarvoor jaarlijks de nesten in dit dorp. De aantallen huis- en boeren-zwaluwen blijven gelukkig stabiel en de Wevelgemnaars kijken elk jaar uit naar de terugkomst van 'hun' zwaluwen. *(Foto Diane Appels)*

Afdeling Mandelstreke: steenuilen

De steenuilwerkgroep van Natuurpunt Mandelstreke plaatst en onderhoudt al meer dan 10 jaar nestkasten voor steenuilen in de regio van Roeselare. Daarbij wordt goed samengewerkt met de landbouwers. Op dit moment staan er in de regio 110 kasten. De bezetting van de nestkasten stijgt jaar na jaar. In 2007 was meer dan 60 procent bewoond. Gemiddeld vliegen per gebruikte kast 3 jongen uit. Alle kasten worden door medewerkers gemaakt, geplaatst en onderhouden. *(Foto Ludo Momerency)*

Bilzen: dwergblauwtje

Natuurpunt Zuidoost-Limburg en de gemeente Bilzen werken al jaren samen voor het behoud van de biodiversiteit. Vorig jaar adopteerde de gemeente het dwergblauwtje, het kleinste dagvlindertje van het land. Samen met Natuurpunt, ANB en de NV Scheepvaart zijn er acties ondernomen op en rond de bermen van het Albertkanaal, zodat het dwergblauwtje daar weer meer ruimte krijgt. *(Foto Diane Appels)*

Merelbeke: poelen

In Merelbeke komen zeldzame vuur- en kamsalamanders nog op verschillende plaatsen voor. Om het verdwijnen van geschikte biotopen tegen te gaan, werkten Natuurpunt Bovenshelde en de gemeente Merelbeke een ambitieus poelenplan uit. Met de steun van meerdere partners worden nieuwe poelen aangelegd en bestaande verbeterd. De eerste resultaten zijn veelbelovend. Verschillende gemeentes hebben ondertussen het Merelbeekse voorbeeld gevolgd: Wellen, Temse, Wervik... *(Foto Dominique Verbelen)*